

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Geografie a kartografie

Pavla Řezníčková

**DIFERENCIACE STABILITY LOKÁLNÍCH ELIT V OBCÍCH
A MIKROREGIONECH JIHOČESKÉHO KRAJE**

**DIFFERENTIATION OF LOCAL ELITES STABILITY IN MUNICIPALITIES
AND MICRO-REGIONS IN THE SOUTH BOHEMIA REGION**

Bakalářská práce

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

Praha 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 19. 05. 2012

Podpis:

Děkuji RNDr. P. Chromému za mnoho cenných rad a zkušeností. Velice si vážím času a úsilí, které mi věnoval při psaní této bakalářské práce. Poděkování také patří mé rodině a blízkým přátelům.

ABSTRAKT: Tato bakalářská práce pojednává o vnitřní diferenciaci Jihočeského kraje. Podstatou celé práce je posoudit možnosti hodnocení územní diferenciacie venkovů z hlediska stability lokálních elit a ověřit nově navrženou metodiku hodnocení stability lokálních elit v zájmovém území. Na základě tohoto hodnocení jsme zjistili, že v modelovém území Jihočeského kraje dochází k územní diferenciaci stability lokálních elit a to v dichotomii kontinuálně se vyvíjející vnitrozemí versus pohraniční oblasti dosídlené po druhé světové válce. Hlavním zjištěním této práce je však souvislost diferenciacie stability lokálních elit se sídelní strukturou obcí.

Klíčová slova:

Rozvoj venkova – periferie/jádro – venkov – lokální aktéři – elity

ABSTRACT: The aim of this bachelor thesis is internal differentiation of South Bohemia region. Mainly this work is considering possibilities of rating the regional differentiation of rural areas in terms of stability of local elites and to attest newly created methodology of rating the stability of local elites in the region. Based on this rating was found that in the model area of South Bohemia region the stability of local elites is territorially differentiated in dichotomy of continually developing inland versus borderland inhabited after the second world war. The main result of this work is relationship of differentiation of local elites with settlement structure.

Key words:

Development of the rural regions – periphery/core – rural areas – local players – elites

OBSAH

1. ÚVOD.....	7
2. OBECNÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU STABILITY LOKÁLNÍCH ELIT.....	8
2.1 Regionální rozvoj venkova a periferií: význam lokálních elit.....	9
2.2 Cíle práce, výzkumné otázky, pracovní předpoklady.....	11
2.3 Metodika hodnocení stability lokálních elit	12
3. STABILITA LOKÁLNÍCH ELIT V JIHOČESKÉM KRAJI.....	17
3.1 Představení zájmového území	17
3.1.1 Územní diferenciací obcí a obvodů POÚ Jihočeského kraje	23
3.2 Výsledky hodnocení stability lokálních elit.....	29
3.2.1 Stabilita lokálních elit v obcích	29
3.2.2 Stabilita lokálních elit v obvodech POÚ	31
4. ZÁVĚR.....	33
SEZNAM LITERATURY	36
SEZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZŮ A ZDROJŮ DAT.....	40
SEZNAM PŘÍLOH	41

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A MAP

- Mapa č. 1: Typologie venkova Jihočeského kraje dle Perlína, Kučerové a Kučery (2010)
- Mapa č. 2: Administrativní členění Jihočeského kraje (2012)
- Mapa č. 3: Hustota zalidnění v okresech Česka (2001)
- Mapa č. 4: Periferní oblasti Jižních Čech dle Kubeše, Krafta (2011)
- Mapa č. 5: Hustota zalidnění správních obvodů POÚ Česka (2001)
- Mapa č. 6: Hustota zalidnění Jihočeského kraje v závislosti na silniční a železniční síti (2001)
- Mapa č. 7: Hustota zalidnění Jihočeského kraje v závislosti na nadmořské výšce (2001)
- Mapa č. 8: Struktura obcí v Jihočeském kraji podle počtu obyvatelstva (2001)
- Mapa č. 9: Stabilita lokálních elit (1994–2010) a struktura obcí podle počtu obyvatelstva v Jihočeském kraji (2001)
- Mapa č. 10: Stabilita lokálních elit ve správních obvodech POÚ Jihočeského kraje (1994–2010)
-
- Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel Jihočeského kraje (1970–2011)
- Graf č. 2: Stabilita elit ve správních obvodech POÚ Jihočeského kraje (1994–2010)
- Graf č.3: Stabilita elit správních obvodů POÚ v závislosti na počtu obyvatel (1994–2010)
-
- Tab. č. 1: Hodnocení stability lokálních elit v obci Bratronice (1994–2010)
- Tab. č. 2: Hodnocení stability lokálních elit v obcích Jihočeského kraje (1994–2010)
- Tab. č. 3: Počet obcí a správních obvodů POÚ podle okresů Jihočeského kraje (2011)
- Tab. č. 4: Základní charakteristiky okresů Jihočeského kraje (2010)

1. ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je hodnocení územní diferenciaci venkova, resp. vnitřního potenciálu rozvoje venkovského prostoru, a to na základě analýzy stability lokálních elit v obcích a správních obvodech POÚ Jihočeského kraje. Konkrétně rozebíráme polarizaci venkova a problémy rozvoje související se stabilitou lokálních elit v obcích, resp. územní diferenciací a diferenciací z hlediska velikostní struktury obcí.

Práce se člení do dvou částí. První část se zabývá obecnými východisky výzkumu stability lokálních elit. Blíže pojednává o vymezení tématu a o stanoveném problému v kontextu dosavadních výzkumů rozvoje venkova a periferních oblastí. Dále jsou specifikovány cíle, otázky, předpoklady a metodika výzkumu. Ve druhé části se hodnotí stabilita lokálních elit v Jihočeském kraji. Výslednou stabilitu hodnotíme ve dvou úrovních. První úroveň je zvolena v návaznosti na typologii venkova Perlína, Kučery, Kučerové (2010), kde byly použity územní jednotky správních obvodů pověřených obecních úřadů (dále POÚ). Druhá úroveň sleduje velikostní strukturu sídel v úrovni obcí. V úvodu třetí kapitoly je představeno zájmové území Jihočeského kraje a jeho vnitřní diferenciaci. Poté následuje ověření metodiky hodnocení stability lokálních elit, respektive stability složení zastupitelstev obcí, která vzešla z patery komunálních voleb v letech 1994–2010. V závěru práce jsou výsledky provedených hodnocení diskutovány v kontextu dosavadních výzkumů venkova a periferií.

2. OBECNÁ VÝCHODISKA VÝZKUMU STABILITY LOKÁLNÍCH ELIT

Řada sociogeografických výzkumů, realizovaných v posledních letech, potvrdila, že v období posttotalitní transformace na území Česka došlo k prohloubení vertikálních (společenských) ale i horizontálních (regionálních) rozdílů (Illner 2001; Blažek, Csank 2007; Hampl 2007; Chromý, Jančák, Marada, Havlíček 2011). Objektem odborného zájmu geografů se staly problémové oblasti (např. jádrová a periferní, resp. městská a venkovská území). Měnila se i předmětová orientace výzkumů, přičemž za podstatný lze považovat zejména posun od popisu problémů k jejich pochopení a vysvětlení (podrobněji Hampl 2006).

V souvislosti s výzkumy venkova se po pádu komunistického režimu a s nově příchodí demokracií zprvu řešily spíše specifické problémy související s jeho revitalizací (oživením), s obnovou demokracie a společenského života na venkově, samosprávy, restitucemi vlastnictví, privatizací aj. (podrobněji např. Binek a kol. 2007; Perlín 1994, 1998; Majerová 2001; Bernard 2011). V současné době se geografové zaměřují na výzkum mechanismů socio-prostorových změn, hledání hybných sil, příčin a podmiňujících faktorů změn venkovského prostředí, na identifikaci a analýzu jejich projevů a důsledků, a to jak na straně fyzického, tak i sociálního prostředí (Chromý, Jančák, Marada, Havlíček 2011).

Koncepty venkova jakož i přístupy k jeho výzkumu se v čase mění. Dnes pojem venkov či venkovský prostor představuje poměrně složitou a mezioborovou problematiku, jejíž studium se v rámci geografie nachází na pomezí rurální geografie, geografie osídlení, regionální geografie a s přesahem také do geografie veřejné správy či politické geografie. Sledování venkova z různých úhlů pohledu se projevuje mj. nejednoznačným vymezením samotného klíčového pojmu. Chromý, Jančák, Marada a Havlíček (2011) upozorňují na to, že pojem venkov je velmi relativní. Je třeba jej vnímat v dobovém kontextu a s přihlédnutím k převládajícím paradigmatickým trendům jednotlivých disciplín, které se venkovem zabývají. Stejně tak je ovlivněn účelem a cílem, pro který má definice venkova posloužit. V neposlední řadě je pojetí venkova otázkou tradice dosavadního vnímání a chápání v určité (národní) geografické škole. Problematika vymezení pojmu venkov je úzce spjata s obtížným určením hranice venkova. Co lze považovat za venkovské a co za městské? „Obecně lze venkov definovat jako prostor, který zahrnuje jak krajinu, tak i venkovská sídla“ (Perlín 1998, s. 2). Je to oblast, která integruje jak nezastavěné území, tak i zastavěné území malých sídel. Za

předpokladu konvenčního vymezení lze venkov označit jako území s hustotou obyvatelstva do 100 obyv/km² (Perlín 1998).

Mnohé z geografických prací sledují obnovu či rozvoj venkovského prostoru, které dávají do souvislosti s existencí endogenního rozvojového potenciálu v území (Vazačová 2010, Perlín 2009). Tím rozumíme souhrn vnitřních podmínek a zdrojů dané obce, které mohou ovlivnit ekonomický, demografický a kulturní rozvoj (Bernard 2011). Endogenní rozvojový potenciál je velice důležitým aspektem úspěšného rozvoje území, a to v různých měřítkových úrovních. Nejedná se tedy pouze o úroveň lokální (www.dhv.cz). Pojmem úspěšný rozvoj míníme pozitivní sociální změnu pohybující se žádoucím směrem (Kostecký 2010). Není však podmínkou, že rozvoj určitého území musí být vždy pozitivní, z hlediska celku je existence rozdílů mnohými autory vnímána pozitivně. Na tuto problematiku upozorňují např. Blažek a Csank, kteří tvrdí: „Rozvoj, resp. obnovení, regionálních disparit v transformačním období je přirozený a žádoucí jev, při kterém dochází k zániku nepřirozené nivelizace regionálních poměrů prostřednictvím extrémní míry územní redistribuce zdrojů v období komunismu“ (Blažek, Csank 2007, s. 946). Otázkou však zůstává, kde se nachází hranice společensky žádoucí míry regionálních rozdílů. V posttransformačním období nastává hrozba předimenzovaných rozdílů, které mohou ohrozit sociální a posléze politickou stabilitu (Blažek, Csank 2007).

2.1 Regionální rozvoj venkova a periferií: význam lokálních elit

Za hlavní faktory podmiňující rozvoj venkova se obvykle považuje velikost venkovského sídla (vesnice) a geografická poloha (Hampl 2005; Musil, Müller 2008; Spurná 2008). V poslední době však nabývá na významu i mnoho jiných faktorů. Perlín, Kučera, Kučerová (2010) ve své práci citují např. Lundvalla (1992), který uvádí, že novější přístupy k regionálnímu rozvoji, založené na institucionálních teoriích (blíže o nich např. Blažek, Uhlíř 2002, s. 149–167), chápou předpoklady rozvoje jako možnost podpory lokálních aktérů a zdůrazňují nutnost využití místních podmínek a předpokladů rozvoje, včetně lidského potenciálu, znalostí a schopností využívat inovace.

Jednou z možností řešení problémů mnohých venkovských regionů představuje i budování lokálních sítí a vzájemné propojování jednotlivých lokálních aktérů tedy kvalita sociálního kapitálu (Falk, Kilpatrick 2000; Pileček 2010; Pileček, Jančák 2010; Majerová, Kostecký, Sýkora a kol. 2011; Kučerová 2011). Proto je nutné

pohlížet na venkovský prostor a na obyvatele v něm nejen v dichotomii město – venkov, ale také jako na velmi různorodou skupinu aktérů, kteří mohou, pokud pro to mají dobré předpoklady, zajišťovat přiměřený regionální rozvoj.

Působení aktérů se liší nejen z hlediska jejich pozice/funkce, ale i z hlediska času, jak dlouho mohou uplatňovat svou „moc“, prosazovat a naplňovat svá řešení, vize, strategie apod. Při pohledu do minulosti lze zaznamenat i výraznou změnu v zastoupení jednotlivých rolí lokálních aktérů na venkově. Tradiční sestava klíčových aktérů rozvoje venkovské obce (starosta – farář – učitel) byla nahrazena méně čitelnou a obtížně rozpoznatelnou sítí aktérů (vedle starostů různí představitelé zájmových skupin – investoři a jiní vlivní představitelé společnosti). Za klíčové aktéry rozvoje venkova se dnes obvykle označují ti, kteří se podílejí na budování neformálních sociálních sítí obce a mnohých zájmových skupin. Zejména pak tito aktéři zajišťují dostatek finančních prostředků pro rozvoj obce mnohdy redukovaný na realizaci nové technické infrastruktury, stavbu průmyslových center a zároveň tvorbu nových pracovních míst (Perlín, Chromý 2012).

Do skupiny aktérů můžeme zařadit i „elity“. Pro tuto práci využijeme definici Illnera, který popisuje elity, konkrétně mocenské elity, jako „okruhy osob, které rozhodujícím způsobem – přímo nebo nepřímo – ovlivňují dění v jednotlivých sférách života společnosti. Ať už tak, že samy činí zásadní rozhodnutí (protože jim k tomu dává pravomoc jejich formální pozice či poskytuje možnost pozice neformální, vliv či majetkové postavení) nebo tak, že vytvářejí či šíří informace, poznatky, ideové systémy apod., jež takové zásadní rozhodování podněcují a usměrňují. Elity zde tedy chápeme v mocenském smyslu. Podle toho, v jaké sféře působí, resp. jakého typu jsou zdroje, kterými disponují, lze rozlišovat elity politické, ekonomické, intelektuální apod. Elity v uvedeném pojetí nejsou tvořeny těmi „nejlepšími“, nýbrž těmi nejmocnějšími resp. nejvlivnějšími“ (Illner 2001, s. 252).

Elity byly dosud zkoumány především sociology či politology. V geografii spíše parciálně, v souvislosti s volbami a volební mocí převážně na krajské a národní úrovni. Lokálním elitám dosud významnější pozornost věnována nebyla, nepočítáme-li redukovaný pojem elita na starosty obcí (nebo klíčové představitele lokálního rozvoje viz např. Perlín 1999). Zde elitou rozumíme širší společenství volených zástupců veřejnosti do samosprávné instituce obce – zastupitelstva. Zastupitelé obcí představují autoritu, která rozhoduje o budoucím rozvoji obce. Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech patřících do samostatné působnosti obce, které jsou v zájmu obce a občanů obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům

(§ 35 odst. 1, zákona č.128/2000 Sb.). Dle zákona je zastupitelstvu vyhrazeno schvalovat program rozvoje obce, schvalovat rozpočet obce a závěrečný účet obce, vydávat obecně závazné vyhlášky obce, navrhopvat změny katastrálního území uvnitř obce, schvalovat dohody o změně hranic obce a o slučování obce a mnoho jiných funkcí (Zákon o obcích 128/2000 Sb., Díl 2, Pravomoc zastupitelstva obce).

Významu zastupitelů v rozvoji obcí, resp. v mikroregionální úrovni nebyla doposud věnována zásadní pozornost. Problém spočívá v tom, že neexistuje studie, která by se zaměřila na lokální, místní elity na úrovni menších regionů, například správních obvodů POÚ. Většina již existujících studií hodnotí předpoklady rozvoje venkova jako celku a generalizuje dosažené výsledky na celý venkovský prostor (Perlín, Kučerová, Kučera 2010). V této práci respektujeme odlišné předpoklady rozvoje venkova a analýzu elit provádíme v kontextu výzkumů potvrzujících existenci různých typů venkova. Podpůrným můstkem pro tuto práci je již vytvořená typologie venkovského prostoru Česka (Perlín, Kučera, Kučerová 2010). Autoři této typologie zastávají názor, že neexistuje pouze jeden venkov, ale mnoho venkovů s různým potenciálem rozvoje a rozdílnými problémy, které vyžadují odlišné přístupy či nástroje jejich řešení. Lze předpokládat, že jednotlivé typy venkova reprezentují i různé elity. V této bakalářské práci jsme se i mimo jiné zaměřili na stabilitu lokálních elit na úrovni správních obvodů POÚ v typově odlišných venkovech Jihočeského kraje a snažili jsme se ověřit, zda se jednotlivé typy venkova liší i z hlediska stability elit.

2.2 Cíle práce, výzkumné otázky, pracovní předpoklady

Práce sleduje dva hlavní cíle. Zaprvé posoudit možnosti hodnocení územní diferenciacce venkovů z hlediska stability lokálních elit. Druhý cíl má metodický charakter, záměrem je ověřit nově navrženou metodiku hodnocení stability lokálních elit v zájmovém území Jihočeského kraje, a to na úrovni obcí a správních obvodů POÚ.

Naplnění těchto cílů vyvolalo potřebu řešit následující otázky:

- 1) V rámci venkova existují oblasti, které jsou úspěšné a rozvíjí se a oblasti, kde dochází ke stagnaci či k úpadku? Patří mezi významné faktory ovlivňující vývoj/rozvoj venkovských oblastí také stabilita lokálních elit?
- 2) Existují oblasti s podobnými strukturními podmínkami, polohou a přesto se vyvíjí odlišně. Co podmiňuje tento jev? Existuje vztah mezi rozdílnými typy

venkova (vymezeny na bázi hodnocení potenciálu rozvoje) a stabilitou lokálních elit?

- 3) Jihočeský kraj se obecně považuje za venkovský kraj (Perlín 1998, Nováček 2012). Přesto je vnitřně diferencovaný, a to jak z hlediska velikostní struktury sídel obcí, tak úspěšnosti jejich rozvoje. Jaký faktor ovlivňuje územní diferenciaci stability lokálních elit v obcích a správních obvodech POÚ Jihočeského kraje?

Při řešení výše zmíněných otázek vycházíme z těchto pracovních předpokladů:

- I. Selektivní vývoj/rozvoj venkovských oblastí ovlivňuje i kvalita endogenního potenciálu. Předpokládáme, že rozvoj různých regionů je ovlivněn stabilitou lokálních elit.
- II. Na území Jihočeského kraje, kde Perlín, Kučera, Kučerová (2010) vymezili pět různých typů venkovů, se budou jednotlivé typy lišit z hlediska stability lokálních elit.
- III. Stabilita lokálních elit je podmíněná vývojem sídelního systému a na území Jihočeského kraje bude diferencovaná v dichotomii vnitřní a vnější periferie resp. kontinuálně vyvíjející se oblasti versus dosídlené oblasti a podle velikostní struktury obcí.

2.3 Metodika hodnocení stability lokálních elit

Při představení zájmového území jsme nejprve zhodnotili základní charakteristiky Jihočeského kraje a jeho pozici v rámci Česka. K tomuto stručnému zhodnocení jsme použili údaje za rozlohu, počet obyvatel, sídelní strukturu, hustotu zalidnění a věkovou strukturu. Následné hodnocení vnitřní diferenciaci, zaměřené na úroveň obcí a správních obvodů POÚ bylo popsáno dle sídelní struktury a hustoty zalidnění.

Hlavním předmětem našeho zájmu jsou zastupitelé zvolení v komunálních volbách za správní obvody POÚ a obce Jihočeského kraje. Stabilita elit se hodnotí na základě doby působení zastupitelů ve funkci resp. opakovaného úspěchu ve volbách.

Údaje za zvolené zastupitele v daných obcích se zařadí do jednotlivých správních obvodů POÚ, a to ze dvou důvodů. Za prvé, aby bylo možné posoudit „mikro“ klima. Za druhé, aby byla respektována návaznost na typologii (Perlín, Kučerová, Kučera

2010), která je také vytvořena na bázi správních obvodů POÚ (viz mapa č. 1). Výše citovaní autoři svůj výběr odůvodňují tím, že vytvořit typologii na měřítkové úrovni obcí by bylo nevhodné zejména kvůli velké roztržiténosti venkovských obcí a jejich relativně malé velikosti v porovnání se srovnatelnými územními jednotkami v ostatních státech EU. Proto jako základní jednotky pro tvorbu typologie zvolili správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem, tj. 384 jednotek v rámci celého Česka. „Ty představují relativně homogenní a vzájemně srovnatelné jednotky, které byly vymezeny z důvodu výkonu státní správy v území. Jistou nevýhodou převzetí tohoto typu jednotek je ovšem neexistence politické reprezentace, a tedy i formální platformy pro realizaci společenských aktivit“ (Perlín, Kučerová, Kučera 2010, s. 166).

Mapa č. 1: Typologie venkova Jihočeského kraje dle Perlína, Kučerové a Kučery (2010)

Výběr Jihočeského kraje byl ovlivněn zejména skutečností, že je všeobecně považován za typicky venkovský, přesto i jihočeský venkov je vnitřně diferencovaný územní celek (Perlín, Kučerová Kučera 2010). Pokud pojem venkov chápeme na základě konvenčního vymezení, tedy jako území s hustotou zalidnění do 100 obyvk/km², tak lze všechny správní obvody POÚ Jihočeského kraje s těsnou výjimkou Českých Budějovic označit jako venkovské (Perlín 1998).

Výzkum stability lokálních elit je proveden za volební období od roku 1994 do roku 2010. Společným „jmenovatelem“ pro roky 1994, 1998, 2002, 2006, 2010 je posttotalitní období, resp. období rodící se demokracie. Před rokem 1990 výzkumy vzájemných vztahů mezi aktéry, stupeň jejich integrace a cirkulace osobností mezi nimi nebyly žádaným tématem a naopak byly z politických důvodů tabu. Hlavním důvodem byly obavy o odhalení mechanismu vládnutí komunistické strany. Studie elit nastupujících do komunálních voleb po roce 1990 se pro nás stává velmi zajímavá, neboť v tomto období nastává převrat v zastoupení elit nejen v celostátním, ale i v lokálním měřítku. Dochází k cirkulaci jednotlivých osob a ke změně sociálního a politického profilu místních politických elit (Illner 2001). Přesto jsme pro náš výzkum rok 1990 nepoužili. Zejména kvůli tomu, že komunální volby v roce 1990 proběhly v poněkud stále ještě zjitřené revoluční atmosféře. Proto jsme pro analýzu zvolili až výsledky z komunálních voleb za rok 1994. Dalším důvodem je skutečnost, že komunální volby v roce 1994 jsou prvními volbami po vzniku samostatného Česka.

K sestavení databáze jsme nejprve shromáždili potřebné údaje z internetových stránek Českého statistického úřadu (www.volby.cz). Tyto údaje obsahují výsledky komunálních voleb za jednotlivé obce a volební období, včetně jména, příjmení a věku zvolených zastupitelů. Poté jsme zvolené zastupitele seřadili dle abecedy a vyhodnotili tak opakující se stejná jména, resp. v souboru zvolených zastupitelů vybrali ty, kteří byli zvoleni opakovaně a těm přidělili váhy. Zastupitelům působícím v úřadu více volebních období, byla přiřazena vyšší váha vyjadřující dobu působení v zastupitelstvu dané obce (příklad viz tab. č. 1). Následně se všechny váhy přiřazené zastupitelům sečtou a vydělí počtem mandátů. Takto dojdeme k hodnotě, která vyjadřuje stabilitu složení zastupitelstva dané obce. Pro získání hodnoty stability správních obvodů POÚ je třeba součet všech vah nedělit počtem mandátů obce, ale celkovým počtem mandátů za správní obvod POÚ. Konečné hodnoty správních obvodů POÚ jsou údaje, podle kterých jsme určovali územní diferenciaci stability lokálních elit.

Celý postup pro určení hodnoty vyjadřující stabilitu obce jsme se pokusili názorně uvést pomocí tabulky č. 1 na obci Bratronice, která náleží do správního obvodu POÚ Blatné.

Tab. č. 1: Hodnocení stability lokálních elit v obci Bratronice (1994–2010)

Rok	Příjmení, jméno	Váha
1994	Adámek Josef	4
1998	Adámek Josef	8
2002	Adámek Josef	12
1994	Antony Miloslav	4
1998	Antony Miloslav	8
2002	Antony Miloslav	12
2006	Antony Miloslav	16
2010	Antony Miloslav	20
1994	Běle Vojtěch	4
1998	Běle Vojtěch	8
2002	Běle Vojtěch	12
2006	Běle Vojtěch	16
2010	Běle Vojtěch	20
2010	Kapr Miroslav	4
2006	Kotmel František	4
1994	Lávička Josef	4
1998	Lávička Josef	8
2002	Lávička Josef	12
2006	Lávička Josef	16
2010	Sotona Petr	4
1994	Zdychynec František	4
1998	Zdychynec František	8
2002	Zdychynec František	12
2006	Zdychynec František	16
2010	Zdychynec František	20
suma		256
počet kandidátů		25
stabilita obce Bratronice		10,24

Součet přidělených vah (4-8-12-16-20) obci Bratronice je 256. Po vydělení počtem mandátů (25) dojdeme k výsledné stabilitě pro jednu konkrétní obec (10,24). V porovnání s maximální a minimální možnou hodnotou (viz tab. č. 2) lze charakterizovat výslednou hodnotu 10,24 za velmi stabilní. Tato hodnota dokládá poměrně středně velkou míru stability. Zastoupení elit v obci Bratronice je stabilní a nedochází k častým změnám členů zastupitelstva. Je to díky třem členům

zastupitelstva obce Bratronice, kteří jsou v úřadě již páté volební období (20 let) beze změny a pouze tři členové z osmi, zde vydrželi jedno volební období.

Tab. č. 2: Hodnocení stability lokálních elit v obcích Jihočeského kraje (1994–2010)

maximální hodnota	12	vysoká stabilita
střední hodnota	8	průměrná stabilita
minimální hodnota	4	nízká stabilita

Tímto způsobem jsme zpracovávali 623 obcí ve 38 správních obvodech POÚ v rámci Jihočeského kraje po dobu pěti volebních období (podrobně viz tabulka č. 3).

Celkově se jedná o 27 724 mandátů za 619 obcí. V naší analýze chybí výsledky za 4 území z důvodů chybějících dat. Mezi čtyři území, která nemohla být zahrnuta do výsledné práce, patří obec Cizkrajov, Čenkov u Bechyně, Dražíč a Vojenský újezd Boletice. Nejmenší index stability dosáhla obec Veselíčko (správní obvod POÚ Milevsko) v okrese Písek. Tento výsledek je ovlivněn tím, že pro rok 1998 nejsou dostupná data. Stejný problém se týká i obce Dolní Pěna, Březnice. Otázkou zůstává, jak by se změnily výsledné hodnoty po vyřazení těchto obcí.

Tab. č. 3: Počet obcí a správních obvodů POÚ podle okresů Jihočeského kraje (2011)

Okresy	Obce	Správní obvody POÚ
České Budějovice	109	7
Český Krumlov	46	5
Jindřichův Hradec	106	7
Písek	78	5
Prachatice	65	4
Strakonice	112	4
Tábor	110	6

www.czso.cz

3. STABILITA LOKÁLNÍCH ELIT V JIHOČESKÉM KRAJI

3.1 Představení zájmového území

Zájmové území Jihočeský kraj leží v jižní části Česka a rozprostírá se na 10 056,9 km², celkově svou rozlohou zaujímá 12,8 % území Česka. Jeho jižní část tvoří 323 km dlouhá státní hranice s Rakouskem a Německem. V rámci Česka sousedí se čtyřmi kraji, na západě s krajem Plzeňským, na severu s krajem Středočeským, na východě s krajem Vysočina a s krajem Jihomoravským (viz mapa č. 2). V porovnání s ostatními kraji je druhým největším krajem v Česku, se svou rozlohou zaostává o 958 km² za krajem Středočeským. Dle aktuálních údajů ze Sčítání lidu 2011 má Jihočeský kraj 639 099 obyvatel, což činí 6 % z celkové populace Česka.

Tab. č. 4: Základní charakteristiky okresů Jihočeského kraje (2010)

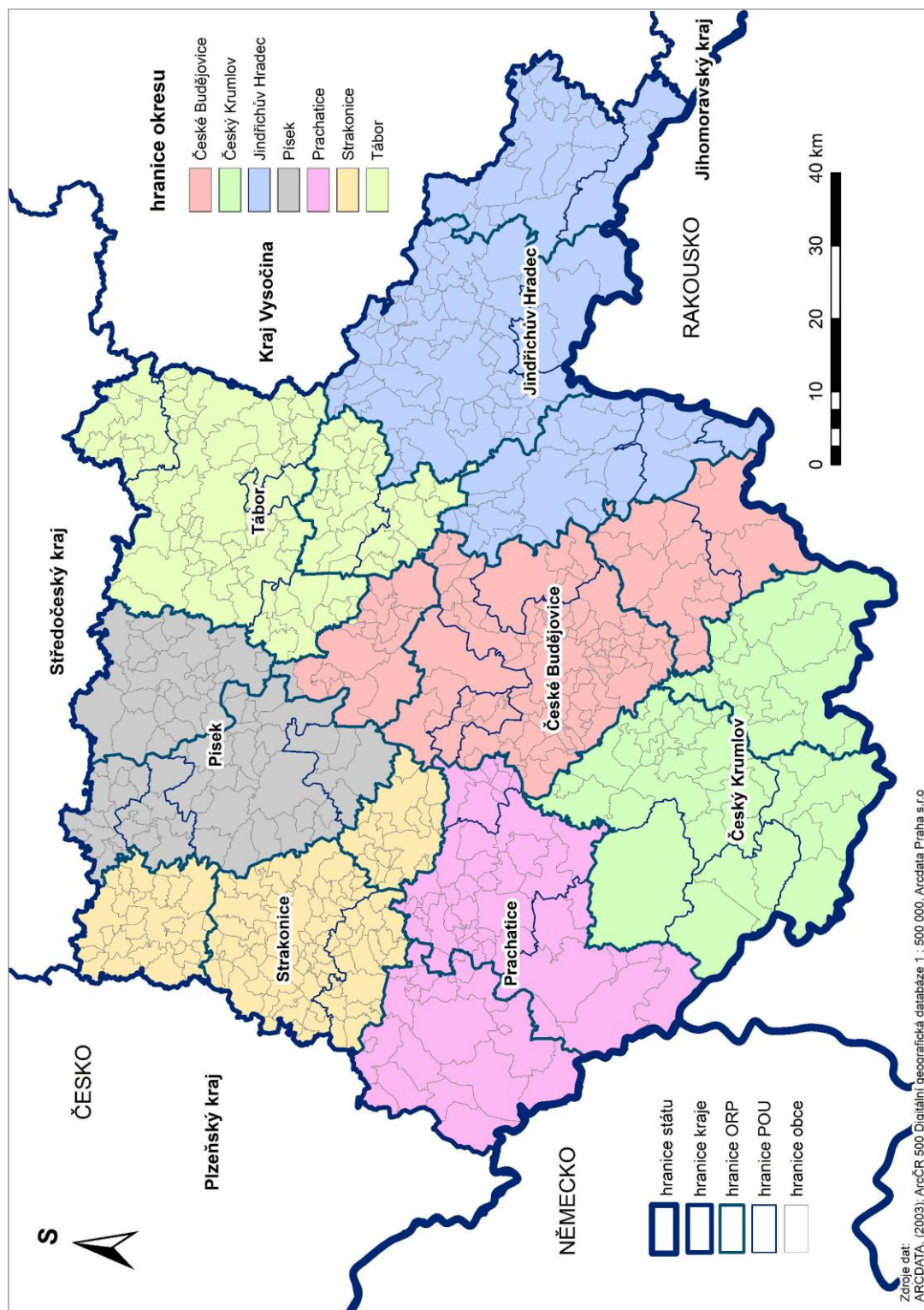
okres	rozloha	počet obyvatel	průměrný věk	hustota zalidnění	počet obcí
České Budějovice	1 639	187 799	40,7	115	109
Český Krumlov	1 615	61 706	39,2	38	46
Jindřichův Hradec	1 943	93 180	41,0	48	106
Písek	1 127	70 673	41,9	63	75
Prachatice	1 375	51 471	40,1	37	65
Strakonice	1 032	70 807	41,2	69	112
Tábor	1 326	103 070	41,7	78	110

WWW.CZSO.CZ

Na základě administrativního dělení z roku 2000 je Jihočeský kraj členěn na sedm okresů (České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor), 17 obvodů obcí s rozšířenou působností (dále ORP), 38 správních obvodů POÚ a 623 obcí. Podle administrativního uspořádání z roku 1960 náležel Jihočeskému kraji i okres Pelhřimov a Dačicko. Tato oblast narozdíl od Pelhřimova patří pod Jihočeský kraj dodnes i přesto, že historicky a kulturně náleží spíše Moravě.

Jihočeský kraj představuje relativně uzavřenou územní jednotku. Vděčí za to zejména svým přírodním podmínkám a historickému vývoji, který se v některých obdobích, resp. aspektech odlišoval od ostatních částí Česka (podrobněji např. Nováček 2012).

Mapa č. 2: Administrativní členění Jihočeského kraje (2012)

Dle přírodních podmínek lze Jižní Čechy poměrně jednoduše vymezit vůči ostatním regionům. Jedná se o uzavřený celek v jádru Jihočeské pánve, který je ohraničený zalesněnými pohořími a vrchovinami. Přírodní hranice s Plzeňským krajem je otevřenější a bez výraznějších bariér. Velmi podobně je na tom i hranice s Rakouskem. Nejvýraznějším územím obklopujícím jádro Jihočeského kraje je Šumava, na kterou pak navazují Novohradské hory. Severozápadní okraj Jižních Čech ohraničují vrcholy Brd. Severní okraj je ohraničen Středočeskou pahorkatinou a východní Českomoravskou vrchovinou. Při podrobnějším dělení lze jádro Jihočeské pánve dále rozčlenit na pánev Třeboňskou a Českobudějovickou, které jsou navzájem rozděleny Lišovským prahem.

Z hlediska dopravní dostupnosti je Jihočeský kraj špatně napojen na ostatní velká města a tento jev také přispívá k odlehlosti celého kraje. Tato situace by měla být vyřešena dostavbou dálnice D3.

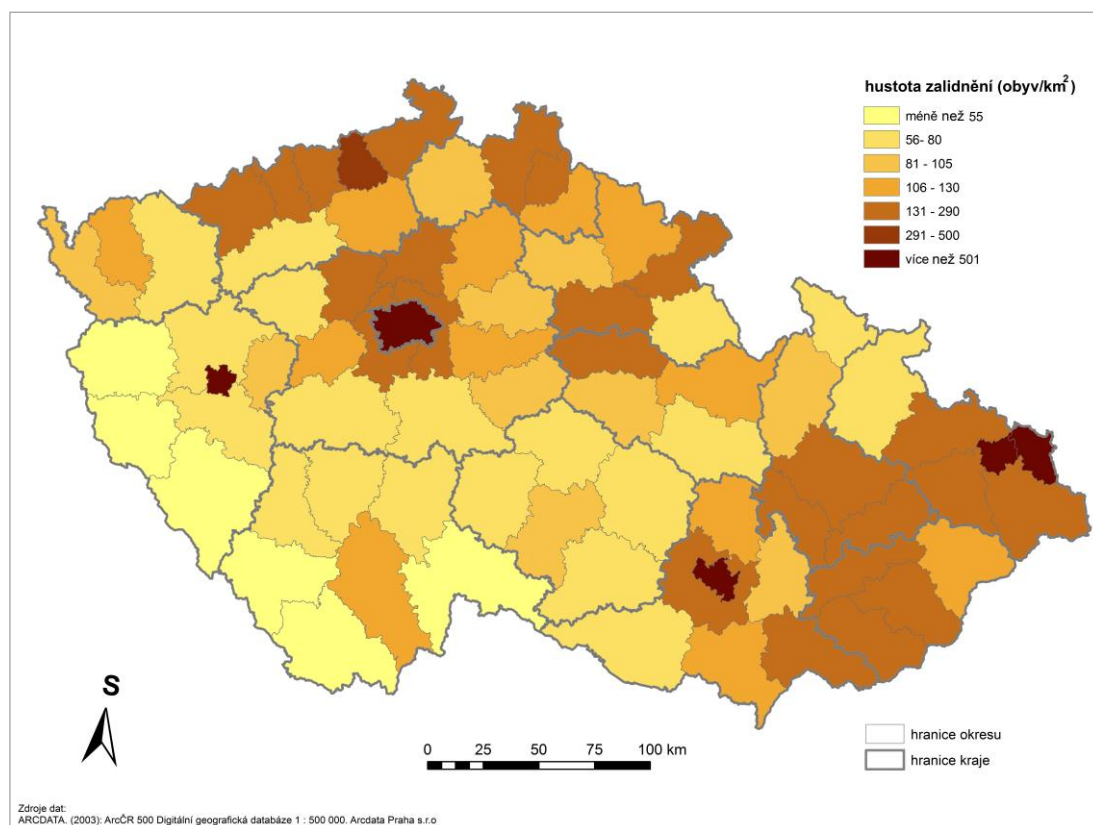
Všeobecně je Jihočeský kraj považován za typicky zemědělskou, venkovskou oblast se zachovalou kulturní krajinou, bez výrazných masivních industrializovaných částí. Atraktivní neporušená krajina se zchovalými kulturními památkami a několika chráněnými oblastmi včetně Národního parku Šumava představuje dobrý potenciál pro cestovní ruch.

Současný stav osídlení je výsledkem dlouhodobého vývoje. Dominantním jádrem jak v historii tak v současnosti byly a jsou České Budějovice. Ostatní města nabývala na významu postupně v průběhu staletí. K výraznému rozvoji obchodu, měst a utváření kulturní krajiny pomocí složitých rybníkářských soustav došlo v 16. století za vlády rodu Rožmberků, pánů z Hradce a pánů z Landštejna. Tradiční města jako Český Krumlov, Jindřichův Hradec a Třeboň byly vrcholem tamější doby. Díky úspěšnému rozvíjejícímu obchodu a vzniku Zlaté Stezky získala na významu i jiná, do té doby, neznámá města jako např. Prachatice, Vimperk, Slavonice, Volary.

Všeobecně je Jihočeský kraj znám jako kraj s nejnižší hustotou zalidnění (62 obyvatel na km²), čímž nedosahuje ani poloviny průměru Česka (viz mapa č. 3). Koncem roku 2010 v kraji žilo více než 638,7 tis. obyvatel, tedy 64 obyvatel na 1 km². Z jeho sedmi okresů má největší hustotu zalidnění okres České Budějovice, kde žije téměř 30 % obyvatel kraje, v němž bydlí 94,8 tis. osob. Dalšími velkými městy jsou Tábor (35,3 tis. obyvatel), Písek (29,9 tis. obyvatel), Strakonice (23,0 tis. obyvatel) a Jindřichův Hradec (22,4 tis. obyvatel). V těchto pěti městech

žije třetina Jihočechů. Naproti tomu nejmenší obce do 200 obyvatel představují 37,7 % z celkového počtu obcí, ale žije v nich pouze 4,1 % celkového počtu obyvatel kraje. Nejmenší obcí v kraji (i v celém Česku) je obec Vlkov ležící v okrese České Budějovice se 17 trvale žijícími obyvateli. Podíl městského obyvatelstva v Jihočeském kraji dosáhl při posledním sčítání v roce 2011 celkem 64,3 % (www.czso.cz).

Mapa č. 3: Hustota zalidnění v okresech Česka (2001)

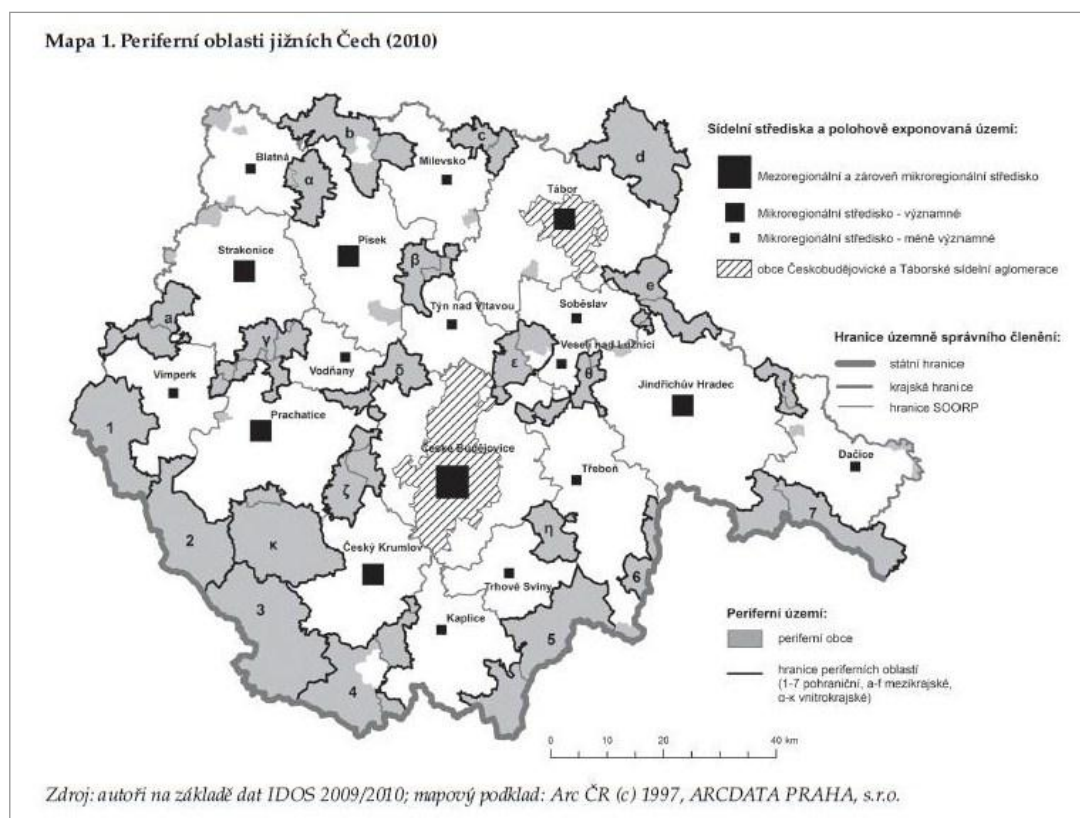

Podle Kubeše a Krafta (2011), kteří se inspirovali klasifikací Musila a Müllera (2008), lze říci, že mezi jádrové oblasti Jihočeského kraje patří již zmiňované České Budějovice a Tábor. Je to zejména díky tomu, že leží na hlavní ose směrem na Prahu. Dle Hampla (2005) právě České Budějovice jako jediné v Jihočeském kraji vykazují svou přirozenou spádovost, naproti tomu severněji položené oblasti společně se Strakonícemi, Pískem, Táborem a dokonce i Jindřichovým Hradcem spíše tíhnou k Praze.

Za semiperiferní oblasti lze označit okres Jindřichův Hradec a ostatní pohraniční oblasti. Přesto, ve srovnání s jinými pohraničními oblastmi jako např. s Karlovarskem či Severozápadními Čechy, se nejedná o tak výrazné periferie. Typické příhraniční oblasti jsou Vimpersko, Kaplicko, Prachaticko. Jsou to oblasti

s nejnižší hustotou zalidnění, zejména v důsledku poměrně nepříznivých přírodních podmínek a poválečného odsunu Němců. Pro všechny periferní oblasti je charakteristická špatná úroveň dopravní obslužnosti a vybavenosti obcí základní technickou infrastrukturou, chybí zde nabídka základních služeb, špatná dostupnost zdravotní péče a školních zařízení (Musil, Müller, 2008).

Mapa č. 4: Periferní oblasti Jižních Čech dle Kubeše, Krafta (2011)

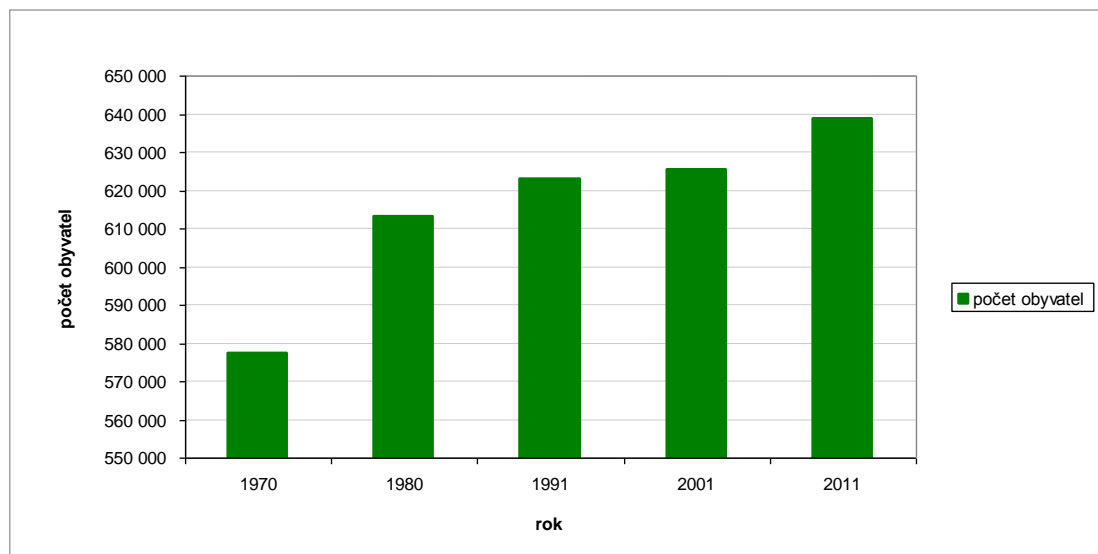

Zdroj: Kubeš, Kraft (2011)

Dle klasifikace Musila a Müllera (2008) zde můžeme najít i typické vnitřní periferní oblasti na hranici Jihočeského a Středočeského kraje. Do tohoto území řadíme Milevsko, Mirovice a Mladou Vožici. Podrobnější legendu k výše uvedené mapě naleznete v příloze č. 6.

Věková struktura obyvatel kraje je obdobná jako v celém Česku. Průměrný věk v Jihočeském kraji i v Česku je 40,9 let. Od demografické struktury kraje se výrazněji liší pohraniční okres Český Krumlov s pestřejším národnostním složením. Je zde mladší věková struktura, nejvyšší hodnoty porodnosti a téměř nejnižší úmrtnost. Okres Český Krumlov společně s okresem České Budějovice zaznamenávají trvalý nárůst počtu obyvatel. Naproti tomu v ostatních okresech počty obyvatel spíše stagnují (www.czso.cz).

Graf č.1: Vývoj počtu obyvatel Jihočeského kraje (1970–2011)

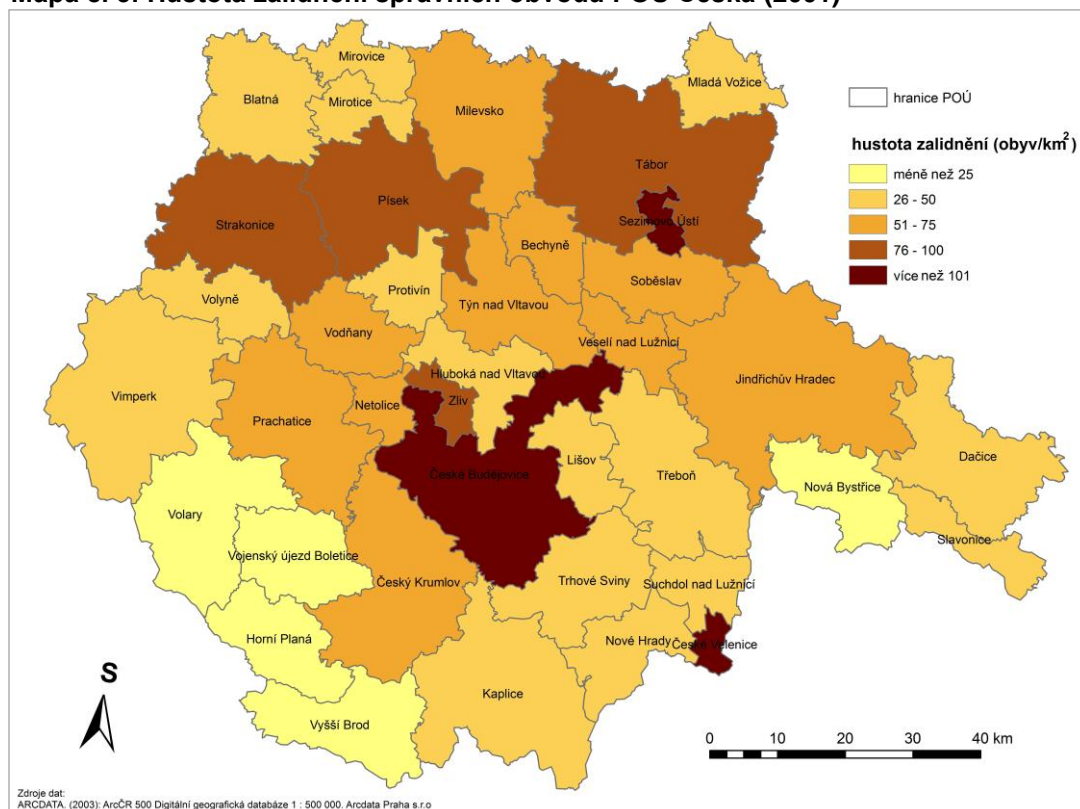
WWW.CZSO.CZ

Vývoj počtu obyvatel Jihočeského kraje v období 1970–2011 kopíruje trendy celého Česka. V grafu č. 1 je znatelný baby boom, který nastal v sedmdesátých letech a následné zmírnění nárůstu obyvatel v letech osmdesátých. Od poloviny devadesátých let dochází k hlubokému poklesu porodnosti. Tento jev byl vyvolán v důsledku politických a sociálně-ekonomických změn po roce 1989. Naopak v posledních letech je znatelné, že do reprodukčního věku se dostávají právě děti narozené v sedmdesátých letech. Díky tomu dochází opět k mírnému nárůstu počtu narozených dětí.

3.1.1 Územní diference obcí a obvodů POÚ Jihočeského kraje

Pro územní diferenciaci na nižší řádovostní úrovni, v tomto případě za územní jednotky obcí a správní obvody POÚ, je charakteristická na jedné straně poměrně nízká generalizace, a tudíž i vysoká diferenciacie reálného jevu a na druhé straně nedostatek statistických dat pro hlubší analýzy. Proto pro hodnocení obcí a správních obvodů POÚ Česka byly vybrány dva hlavní atributy. Prvním je hustota zalidnění a druhým je sídelní struktura (Havlíček, Marada 2004).

Mapa č. 5: Hustota zalidnění správních obvodů POÚ Česka (2001)

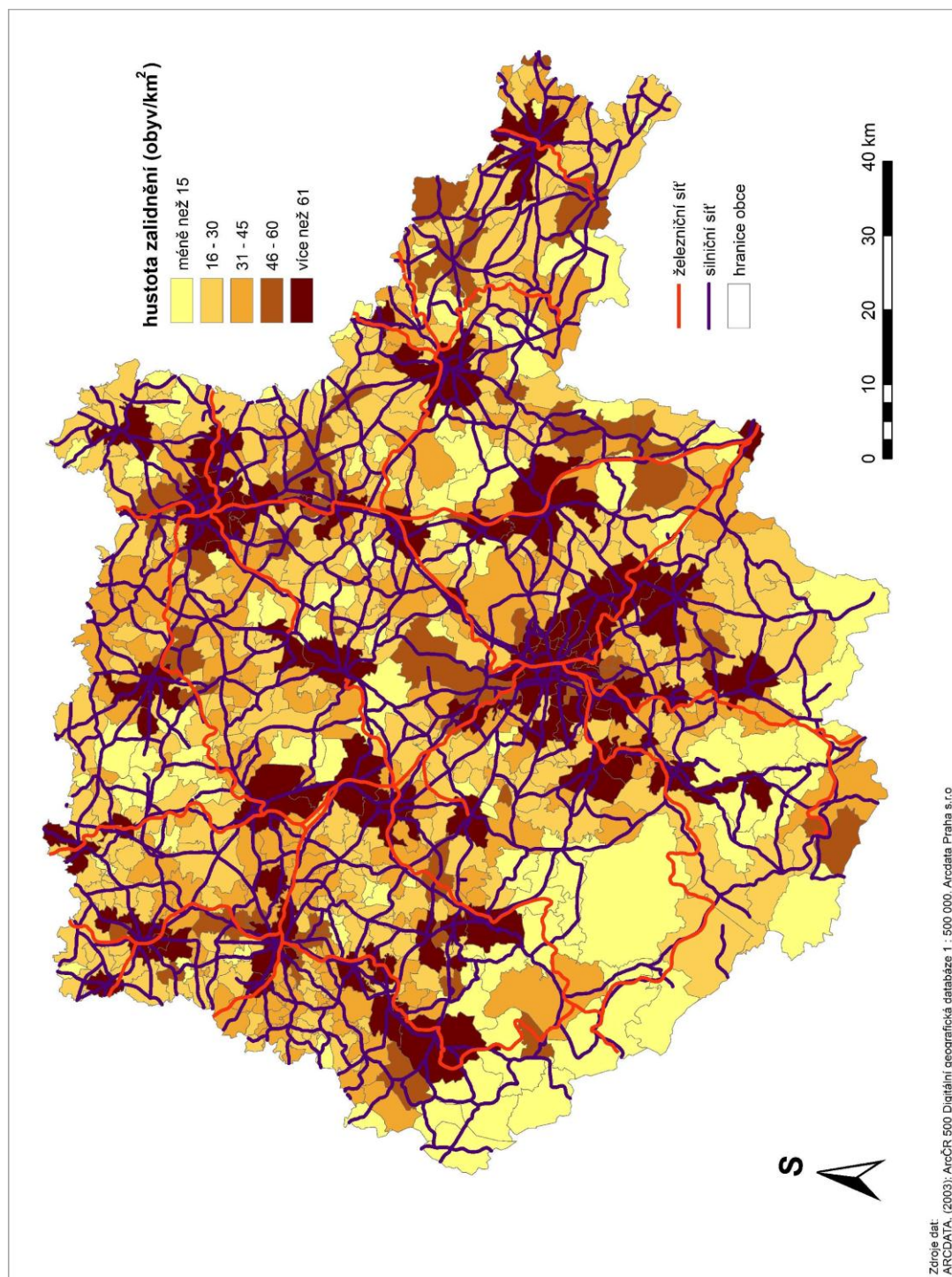
Hustotu zalidnění a rozložení obyvatelstva v zájmovém území ovlivňuje několik faktorů. V první řadě jsou to přírodní podmínky: největší počet obyvatel se koncentruje v nížinách a naopak s přibývajícím nadmořskou výškou počet obyvatel ubývá. Příkladem je vysoká koncentrace zalidnění v Českobudějovické a Třeboňské pánvi a naopak nízká koncentrace obyvatel v horských oblastech. Jak dokládá mapa č. 5, nejmenší hustotu zalidnění vykazují pohraniční oblasti Jihočeského kraje, a to nejen díky nepříznivým přírodním podmínkám, vyšší nadmořské výšce a historickým událostem (tj. odsun Němců po 2. sv. válce) ale i v důsledku tzv. hraničního efektu (více Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. 2004, Chromý 2000, Zeman 2001, Kubínová 2007, Váně 2009).

Dalším významným faktorem, který podmiňuje hustotu zalidnění, jsou ekonomické podmínky a s nimi související rozvojové osy (Novák, Netrdová 2011, Blažek Netrdová 2009).

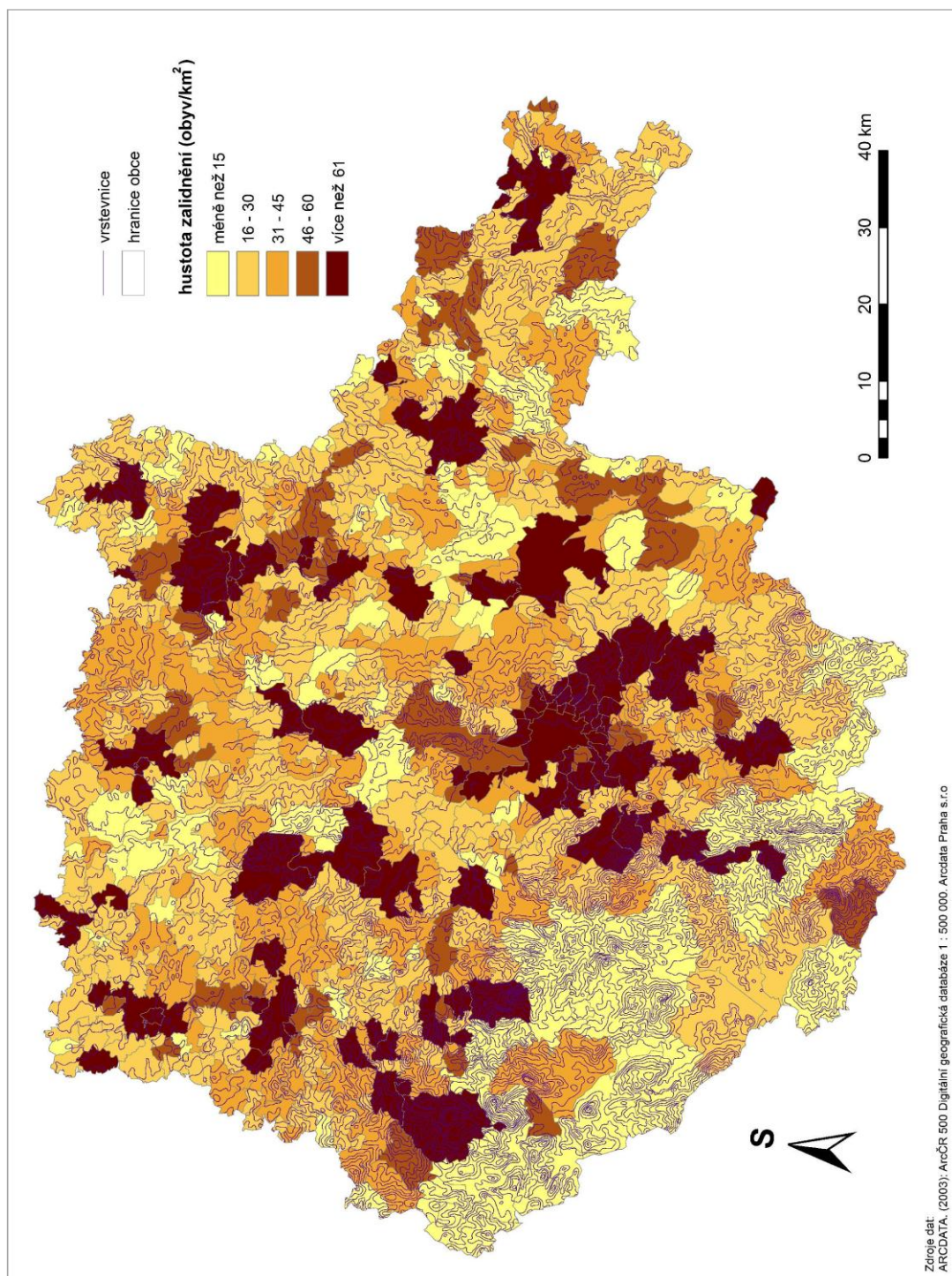
Největší hustota zalidnění je ve správních obvodech POÚ České Budějovice a POÚ Sezimovo Ústí a České Velenice. Na České Budějovice působí mnoho kladných indikátorů, které přispívají právě k těmto výsledkům. České Budějovice jsou velmi silné regionální centrum a hlavní jádro celého Jihočeského kraje. Sezimovo Ústí má velmi dobrou dopravní polohu. Leží na hlavní mezinárodní silniční trase E55, která spojuje Prahu, Tábor a České Budějovice. Zároveň městem prochází hlavní železniční koridor 220, který spojuje České Budějovice s Prahou. Sezimovo Ústí tvoří jakési předměstí a zároveň zázemí okresního města Tábor. Výše hustoty zalidnění POÚ České Velenice pravděpodobně ovlivňuje také jejich dobrá dopravní poloha. POÚ protíná železniční koridor 220 a nachází se zde významný hraniční přechod s Rakouskem. Dalšími správními obvody POÚ s poměrně vysokou hustotou zalidnění jsou Strakonice, Písek, Tábor a Zliv. Jedná se zde o další formulující rozvojovou oblast, ale na nižší řádovostní úrovni než České Budějovice (Novák, Netrdová 2011). Správní obvod POÚ Zliv má vysokou hustotu zalidnění díky tomu, že tvoří zázemí krajského města Českých Budějovic. Ostatní správní obvody POÚ, ležící v severní části Jihočeského kraje (Blatná, Mirovice, Mirovice, Mladá Vožice), řadíme mezi vnitřní periferii, na kterou doléhá efekt krajských hranic. Díky tomu tyto oblasti nemají příliš vysokou hustotu zalidnění. Podobný hraniční efekt ovlivňuje i správní obvody POÚ Slavonice a Dačice. Nejmenší hustotu zalidnění mají správní obvody POÚ, které leží v pohraničí, konkrétně Nová Bystřice, Vyšší Brod, Horní Planá a Volary.

Hustota zalidnění obyvatelstva dle obcí je podmíněna stejnými, výše zmíněnými faktory. Z mapy č. 6 vyplývá, že nejvyšší hustota zalidnění se váže na okresní města a jejich bezprostřední zázemí. Poměrně vysokou hustotu zalidnění mají také obce s dobrou silniční či železniční polohou. Můžeme sledovat závislost hustoty zalidnění obcí na struktuře silniční sítě, ale i přírodních podmínek (mapa č. 7). V závislosti na nadmořské výšce se mění i hustota zalidnění obcí Jihočeského kraje. V horských a podhorských oblastech (vrchoviny, pahorkatiny) je hustota zalidnění méně než 15 obyvk/km². Naopak v nížinných oblastech Třeboňské a Budějovické pánve je hustota zalidnění vysoká. V těchto oblastech je více než 61 obyvk/km².

Mapa č. 6: Hustota zalidnění Jihočeského kraje v závislosti na silniční a železniční síti (2001)

Mapa č. 7: Hustota zalidnění Jihočeského kraje v závislosti na nadmořské výšce (2001)

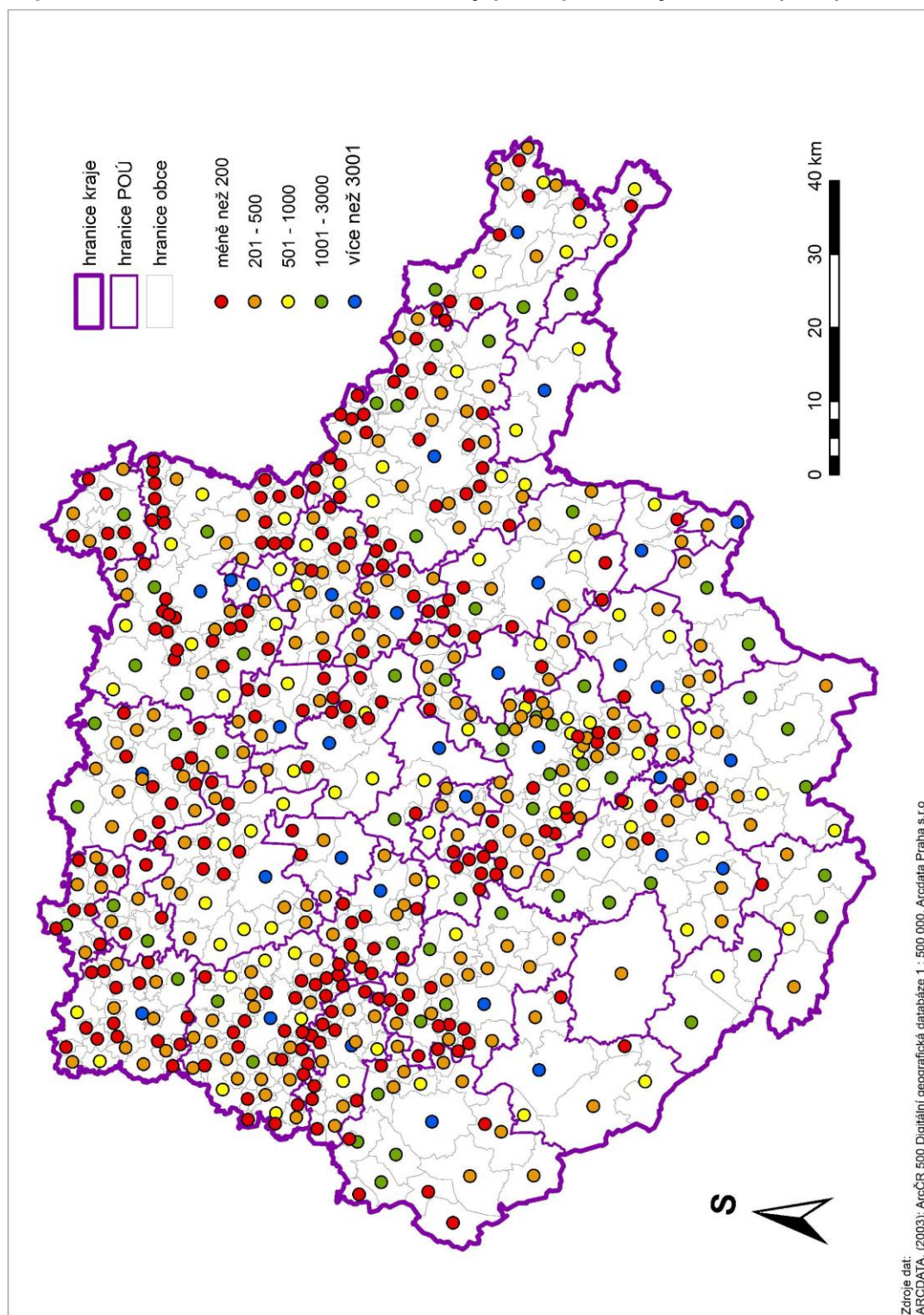
Struktura osídlení úzce souvisí s dlouhodobým historickým vývojem v této oblasti. Sídlní síť Jihočeského kraje, stejně jako Česka, se vyznačuje značnou roztržitostí. Z celkového počtu 623 obcí má 447 obcí (71,2 %) méně než 500 obyvatel a žije v nich téměř 91 tisíc osob. I v samotném administrativním centru kraje, v Českých Budějovicích, je více lidí (94,6 tis.). Podíl počtu obyvatel žijících v malých obcích tj. do 200 obyvatel, činí v Jihočeském kraji 13,4 %. Podrobnější informace o velikostní struktuře obcí dokládá mapa č. 8.

Na území Jihočeského kraje se menší obce koncentrují převážně ve dvou rozvojových osách. První osou je pásmo od Volyně k Českým Budějovicím a druhou osou je oblast od Písku směrem na Soběslav a Jindřichův Hradec. V oblasti pohraničí se nachází obce s větší rozlohou a díky tomu i počtem obyvatel.

Podobné rozložení je i v rámci správních obvodů POÚ, kde v pohraničních oblastech leží správní obvody POÚ s méně obcemi, za to s větším počtem obyvatel. Takto lze charakterizovat celou jižní část, jako méně osídlenou. Naopak střední a severní část Jihočeského kraje má strukturu osídlení hustější, za to s malými obcemi (méně než 200 obyvatel).

Správní obvody POÚ s největšími sídli, jsou zároveň i okresní sídla tj. Český Krumlov, České Budějovice, Prachatice, Strakonice, Písek, Tábor, Jindřichův Hradec.

Mapa č. 8: Struktura obcí v Jihočeském kraji podle počtu obyvatelstva (2001)

3.2 Výsledky hodnocení stability lokálních elit

Na základě dříve popsané metodiky bylo provedeno hodnocení územní diferenciaci stability lokálních elit v obcích a správních obvodech POÚ Jihočeského kraje. Výsledky provedené analýzy stability lokálních elit dokládají následující skutečnosti.

3.2.1 Stabilita lokálních elit v obcích

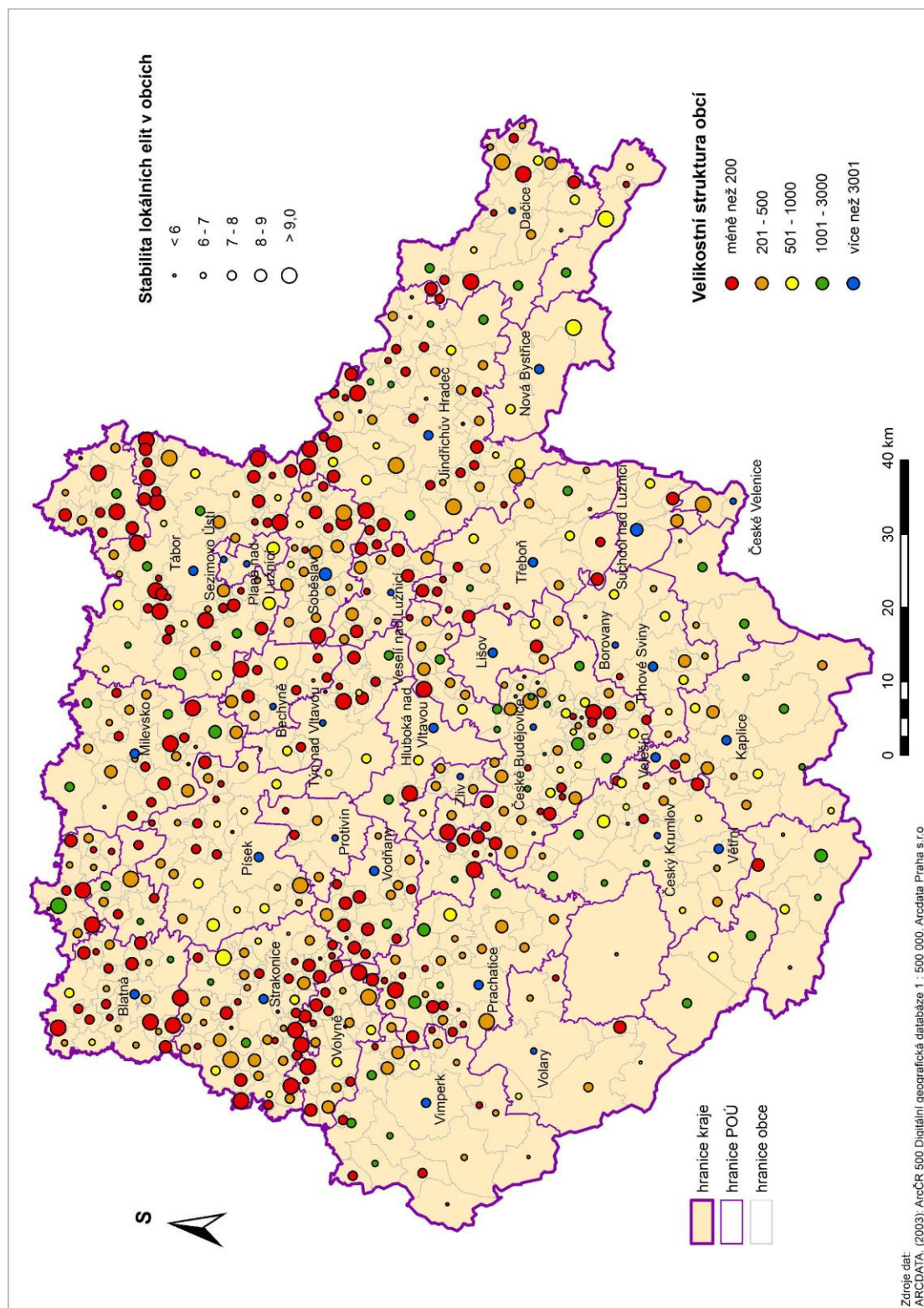
Z konečných výpočtů a výsledků stability lokálních elit jsme vytvořili mapu č. 9. Podle této mapy lze velmi dobře vypořádat jevy, které se stabilitou lokálních elit souvisí a které nikoliv.

Obce s vysokou stabilitou se koncentrují spíše ve střední a severní části Jihočeského kraje. Pro oblast pohraničí je spíše typická nízká až střední stabilita. Největší stabilitu mají nejmenší obce, tedy obce s nízkým počtem obyvatel. Nejvíce stabilních obcí má méně jak 200 obyvatel. A naopak obce s vysokým počtem obyvatel, převážně okresní města, mají stabilitu velmi nízkou. V tomto směru se náš předpoklad o podmíněnosti lokálních elit sídelní strukturou naplnil.

Pro úspěšný rozvoj obce není žádoucí příliš vysoká ani nízká míra stability lokálních elit. Častá obměna elit neumožňuje formulovat strategie rozvoje a tam, kde se elity nemění, dochází ke stagnaci

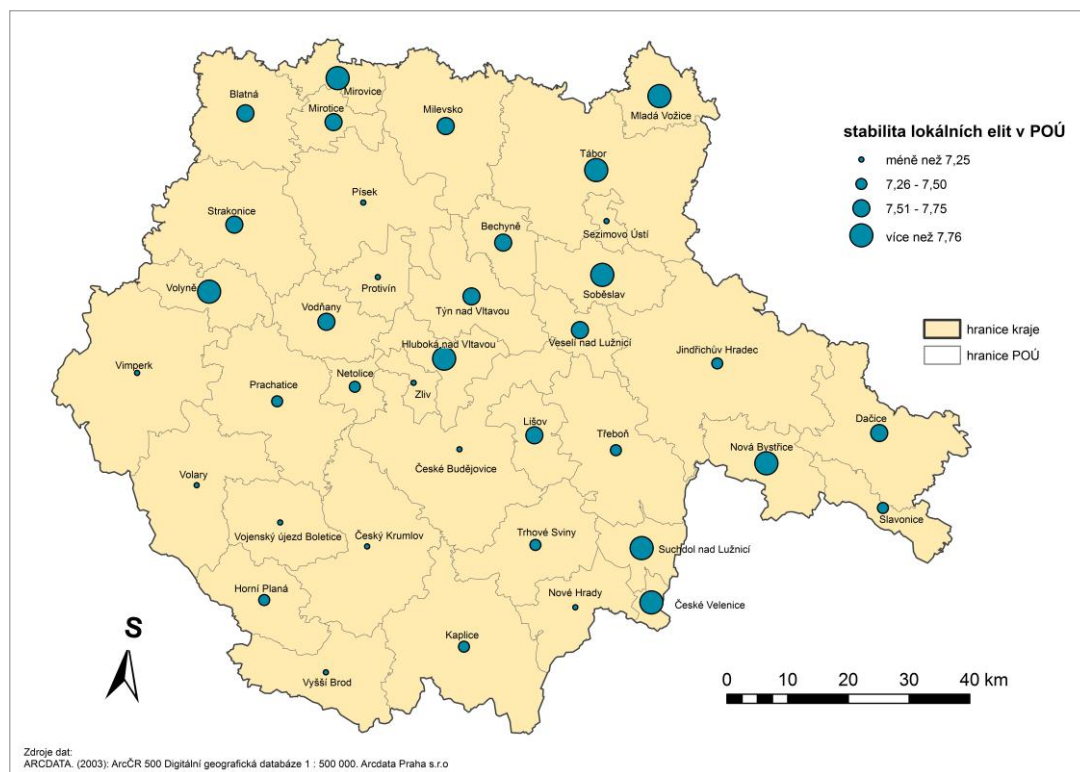
Mezi extrémní případy obcí s nízkou hodnotou stability lze zařadit obec Hranice (5,16), která náleží do správního obvodu POÚ Nové Hradky a okresu České Budějovice. Naopak největší stabilitu ze všech obcí Jihočeského kraje mají Čepřovice (11,2). Tato obec má sedmi členné zastupitelstvo, ve kterém od roku 1994 dodnes sedí šest stálých zastupitelů beze změny.

Mapa č. 9: Stabilita lokálních elit (1994–2010) a struktura obcí podle počtu obyvatelstva v Jihočeském kraji (2001)

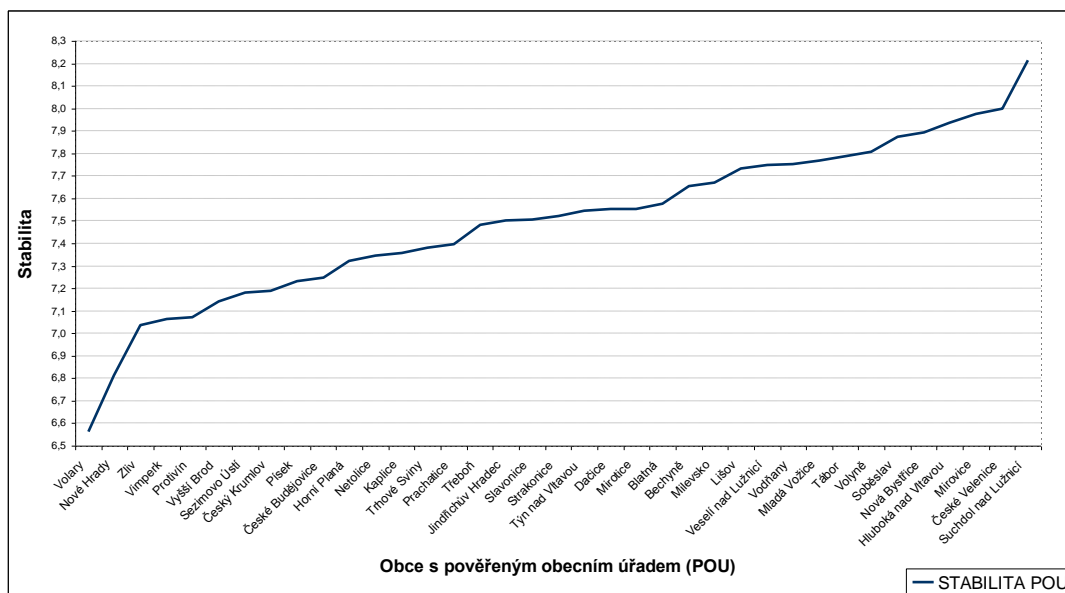
3.2.2 Stabilita lokálních elit v obvodech POÚ

Mapa č. 10: Stabilita lokálních elit ve správních obvodech POÚ Jihočeského kraje (1994–2010)

Výsledné hodnoty za analýzu stability lokálních elit dle administrativní členění správních obvodů POÚ jsou velmi podobné analýze za územní členění dle obcí. V grafu č. 2 lze sledovat narůstající stabilitu v jednotlivých POÚ.

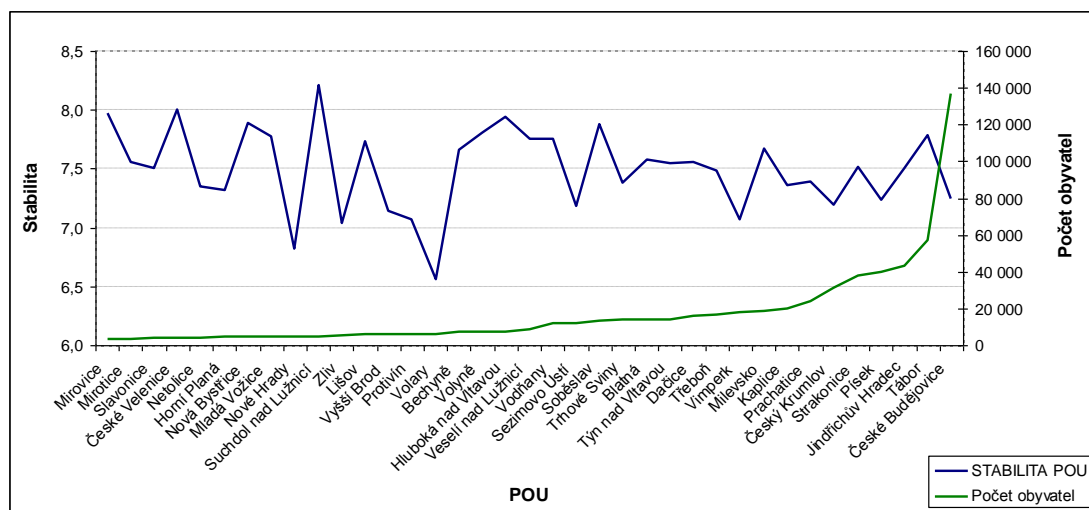
Graf č. 2: Stabilita elit ve správních obvodech POÚ Jihočeského kraje (1994–2010)

Nejnižší stabilita je ve správních obvodech POÚ Volary (6,66) a Nové Hradky (6,81). Volary se skládají ze sedmi obcí. Nízkou hodnotu stability Volar výrazně ovlivňuje obec Nová Pec (5,4) a Stožec (5,9). V porovnání s ostatními obcemi je stabilita obce Nová Pec velmi nízká. Během sledovaného období zde bylo 45 mandátů a v nich se vystřídal 35 různých zastupitelů. Pouze sedm z nich vydrželo více jak jedno volební období. V této obci se vystřídali převážně zástupci nezávislých kandidátů a komunistů. Naopak největší stabilita byla zaznamenána v Suchdole nad Lužnicí (8,2) a druhá nejvyšší v Českých Velenicích (8,0). Paradoxně se jedná u obou případů o vnější periferii, ve které převládá spíše nestabilita. Extrémní případ nestability (správní obvod POÚ Nové Hradky) jsou toho dobrým příkladem, neboť právě sousedí se správním obvodem POÚ České Velenice. Toto zjištění je poměrně překvapivé, neboť všechna jmenovaná území se nachází na vnější periferii. I přesto můžeme konstatovat, že většina nestabilních správních obvodů POÚ se vyskytuje na vnější periferii a naopak na vnitřní periferii se nachází stabilní správní obvody POÚ. Celkově je toto rozložení podobné stabilitě obcí.

Pokud hledáme jakoukoli souvislost mezi charakteristikami typu hustoty zalidnění, počtu obyvatel (graf č. 3), přírodních podmínek, rozvojových os nebo diferenciací venkovů (Perlín, Kučera, Kučerová 2010), tak se nesečkáme s úspěchem. Všechny tyto vlastnosti nemají žádnou spojitost se stabilitou elit správních obvodů POÚ Jihočeského kraje. Stabilita elit ve správních obvodech POÚ, stejně jako obcí, je ovlivněna strukturou osídlení. Nejstabilnější správní obvody POÚ se skládají z nejmenších obcí. V příloze je tabulka č. 5, ve které jsou přesné údaje za správní obvody POÚ včetně jejich stability.

Graf č.3: Stabilita elit správních obvodů POÚ v závislosti na počtu obyvatel (1994–2010)

4. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývá hodnocením územní diferenciací stability lokálních elit na příkladu Jihočeského kraje. Sleduje dva hlavní cíle, zaprvé posoudit možnosti hodnocení územní diferenciací venkovů z hlediska stability lokálních elit, zadruhé ověřit nově navrženou metodiku hodnocení stability lokálních elit v Jihočeském kraji na úrovni obcí a správních obvodů POÚ.

Zmiňované cíle ovlivnily volbu výzkumných otázek a formulování pracovních předpokladů (viz rámečky 1–3), které na ně navazují.

Na základě navržené metodiky, která je podrobně popsána v kapitole 2.3, se zpracovaly rozsáhlé datové soubory za pět volebních období v 623 obcích Jihočeského kraje. Celkem se vyhodnocovalo 27 724 mandátů v 3115 obcích a v 38 správních obvodech POÚ.

Tento postup umožnil vzájemné porovnání výsledků stability lokálních elit ve dvou řádovostních úrovních tj. obcí a správních obvodů POÚ.

Výsledná zjištění strukturujeme dle zvolených výzkumných otázek, resp. pracovních předpokladů.

Rámeček č. 1

- (1) **Otázka:** V rámci venkova existují oblasti, které jsou úspěšné a rozvíjí se a oblasti, kde dochází ke stagnaci či k úpadku? Patří mezi významné faktory ovlivňující vývoj/rozvoj venkovských oblastí také stabilita lokálních elit?
- (1) **Předpoklad:** Selektivní vývoj/rozvoj venkovských oblastí ovlivňuje i kvalita endogenního potenciálu. Předpokládáme, že rozvoj různých regionů je ovlivněn stabilitou lokálních elit.

S jistotou nelze tvrdit, že stabilita lokálních elit přímo ovlivňuje rozvoj jednotlivých regionů. Je to jeden z mnoha faktorů, působících přímo či zprostředkovaně na jejich vývoj/rozvoj, a to jak v pozitivním tak i negativním slova smyslu. Pro úspěšný rozvoj oblasti není žádoucí ani vysoká ani nízká míra stability. První extrém je obvykle spojen se stagnací, druhý naopak s neustálými nekonceptními změnami.

Vzniklé mapové výstupy neumožňují jednoznačně určit rozdíly mezi vlivem lokálních elit na úrovni obcí a správních obvodů POÚ. Do výsledného zjištění se promítá i zprůměrování dat na úrovni správních obvodů POÚ, díky kterému došlo

k zarovnání extrémních hodnot za obce, způsobené chybějícími daty, popř. chybným výpočtem stability lokálních elit aj.

Rámeček č. 2

- (2) **Otázka:** Existují oblasti s podobnými strukturálními podmínkami, polohou a přesto se vyvíjí odlišně. Co podmiňuje tento jev? Existuje vztah mezi rozdílnými typy venkova (vymezeny na bázi hodnocení potenciálu rozvoje) a stabilitou lokálních elit?
- (2) **Předpoklad:** Na území Jihočeského kraje, kde Perlín, Kučera, Kučerová (2010) vymezili pět různých typů venkovů, se budou jednotlivé typy lišit z hlediska stability lokálních elit.

Druhý předpoklad se neprokázal. Nebyla nalezena souvislost mezi výslednou stabilitou elit na úrovni správních obvodů POÚ a ani s jedním z pěti vymezených typů venkovů (rozvojový, nerozvojový sousedský, problémový, intenzivní, neprofilovaný). Za předpokladu, že typologie venkovů Perlín, Kučera, Kučerová (2010) správně vystihuje realitu, vliv potenciálu rozvoje správních obvodů POÚ není určující pro diferenciaci stability lokálních elit v Jihočeském kraji.

Rámeček č. 3

- (3) **Otázka:** Jihočeský kraj se obecně považuje za venkovský kraj (Perlín 1998, Nováček 2012). Přesto je vnitřně diferencovaný, a to jak z hlediska velikostní struktury sídel obcí, tak úspěšnosti jejich rozvoje. Které faktory ovlivňují územní diferenciaci stability lokálních elit v obcích a správních obvodech POÚ Jihočeského kraje?
- (3) **Předpoklad:** Stabilita lokálních elit je podmíněná vývojem sídelního systému a na území Jihočeského kraje bude diferencovaná v dichotomii vnitřní a vnější periferie resp. kontinuálně vyvíjející se oblasti versus dosídlené oblasti a podle velikostní struktury obcí.

Třetí předpoklad se prokázal jako pravdivý. Mapa č. 9 dokládá závislost velikostní struktury obcí na výsledné stabilitě lokálních elit. Se zvětšující se velikostí obcí klesá míra stability lokálních elit v Jihočeském kraji. Největší stabilitu mají nejmenší obce, tedy obce s nízkým počtem obyvatel (méně jak 200 obyvatel). A naopak obce s vysokým počtem obyvatel, převážně okresní města, mají stabilitu velmi nízkou.

Obce s vysokou stabilitou se koncentrují spíše ve střední a severní části Jihočeského kraje, tedy v oblastech vnitřní periferie na hranici se Středočeským krajem. Spíše nízká až střední stabilita je typická pro oblast pohraničí, která má i odlišnou sídelní strukturu obcí.

Výsledky naší analýzy také neprokázaly jasnou souvislost mezi stabilitou lokálních elit Jihočeského kraje a rozvojem a jeho rozvojovými osami autorů Blažek, Netrdová (2009), Novák, Netrdová (2011).

Hlavní zjištění provedené analýzy lze shrnout do dvou konstatování:

- 1) V modelovém území Jihočeského kraje dochází k územní diferenciaci stability lokálních elit a to v dichotomii kontinuálně se vyvíjející vnitrozemí versus pohraniční oblasti dosídlené po druhé světové válce.
- 2) Byla prokázána souvislost diferenciaci stability lokálních elit se sídelní strukturou obcí.

Výsledky naší práce jsou spíše indikativní povahy a vyvolávají potřebu věnovat se této problematice hlouběji. Výše uvedená konstatování je žádoucí ověřit dalšími kvantitativními i kvalitativními metodami. Například se nabízí zjistit, zda existuje statisticky významný vztah mezi sídelní strukturou obcí a jejich mírou stability lokálních elit. Je vhodné provést i terénní šetření, které by umožnilo potvrdit či vyvrátit vliv stability lokálních elit na rozvoj v dané oblasti, popř. stanovit za elity nejen zvolené zastupitele. Dále by bylo přínosné aplikovat analýzu územní diferenciaci lokálních elit v rámci celého Česka. Výše uvedené podněty jsou nad rámec bakalářské práce a výzvou pro zpracování práce diplomové.

SEZNAM LITERATURY

BERNARD, J. (2011): Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – obtížné hledání a měření jejich vlivu. *Sociologický časopis*, 47, č. 4, s. 745–775.

BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T. (2010): Části obcí s vlastní samosprávou a bez ní: Vliv administrativního statusu části obce na její rozvoj. *Acta politologica*, 2, č. 3, s. 46–61.

BINEK, J. a kol. (2007): Venkovský prostor a jeho oživení. Georgetown, Brno, 140 s.

BLAŽEK, J. (2001): Velké firmy a subjekty progresivního terciéru jako aktéři regionálního rozvoje. In: Hampl, M. (ed.): Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, s. 227–249.

BLAŽEK, J. (2002): Local government finances in the Czech Republic as a framework for local development: 12 years of trial and error approach. *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*, 37, č. 2, s. 157–173.

BLAŽEK, J., CSANK, P. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? *Sociologický časopis*, 43, č. 5, s. 945–965.

BLAŽEK, J., NETRDOVÁ, P. (2009): Can development axes be identified by socio-economic variables? The case of Czechia. *Geografie*, 114, č. 4, s. 245–262.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Karolinum, Praha, 211 s.

DOKOUPIL, J. (2004): Hranice a hraniční efekt. In: Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: České pohraničí. Bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, s. 47–58.

FALK, I., KILPATRICK, S. (2000): What is social capital? A study of interaction in a rural community. *Sociologia Ruralis*, 40, No 1, pp. 87–110.

HAMPL, M. a kol. (2001): Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 328 s.

HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, 147 s.

HAMPL, M. (2006): Sociální geografie: proměny tematické orientace i přetrvávání výchozích problémů studia. Geografie, 111, č. 4, s. 382–400.

HAMPL, M. (2007): Regionální diferenciace současného socioekonomického vývoje v České republice. Sociologický časopis, 43, č. 5, s. 889–910.

HAVLÍČEK, T., MARADA, M. (2004): Hranice a hraniční efekt. In: Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: České pohraničí. Bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, s. 103–114.

CHROMÝ, P. (2000): Historickogeografické aspekty vymezování pohraničí Česka jako součást jeho geografické analýzy. Geografie, 105, č. 1, s. 63–76.

CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: regionální diferenciace percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku. Geografie, 116, č. 1, s. 23–45.

ILLNER, M. (2001): Formování lokálních mocenských elit se zvláštním zřetelem na úlohu starostů. In: Hampl, M. a kol.: Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 251–274.

JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. a kol. (2004): České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, 296 s.

KOSTELECKÝ, T. (2010): Lokální rozvoj ve venkovských obcích – k lepšímu porozumění používaného pojmu. SOCIOweb, č. 2, s. 3–4.

KUBEŠ, J., KRAFT, S. (2011): Periferní oblasti jižních Čech a jejich sociálně populační stabilita. Sociologický časopis, 47, č. 4, s. 805–829.

KUBÍNOVÁ, K. (2007): Vliv administrativních hranic na polarizaci prostoru: příklad vnitřní periferie středočesko-západočeského pomezí. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, 79 s.

KUČEROVÁ, S. (2011): Education towards obtaining various forms of capital. AUC Geographica, 46, no. 1, pp. 23–33.

LUNDVALL, B. A. (1992): National System of Innovation: Towards a Theory of Innovation and interactive Learning. Pinter, London.

MAJEROVÁ, V. (2001): Specifika venkovských oblastí v České republice. In: Aktuální otázky rozvoje regionů – sborník z konference. Univerzita Pardubice, Pardubice; s. 34–37.

MAJEROVÁ, V., KOSTELECKÝ, T., SÝKORA, L. a kol. (2011): Sociální kapitál a rozvoj regionu. Příklad kraje Vysočina. Grada publishing, a. s., Praha, 224 s.

MUSIL, J., MÜLLER, J. (2008): Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. Sociologický časopis, 44, č. 2, s. 321–348.

NOVÁK, J., NETRDOVÁ, P. (2011): Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciací obcí v České republice. Sociologický časopis, 47, č. 4, s. 717–744.

PILEČEK, J. (2010): Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodologických východisek a aplikačních přístupů jeho studia. Geografie, 115, č. 1, s. 64–77.

PILEČEK, J., JANČÁK, V. (2010): Je možné měřit sociální kapitál? Analýza územní diferenciací okresů Česka. Geografie, 115, č. 1, s. 78–95.

PERLÍN, R. a kol. (1994): Program obnovy vesnice. Obnova venkova. Mze ČR, Agrospoj, Praha, 100 s.

- PERLÍN, R. (1998): Venkov, typologie venkovského prostoru.
<http://web.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf> [cit 24.2.2012]
- PERLÍN, R. (1999): Mayors as an actors of local development. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae – Geographica, Supplementum*, 2, s. 323–339.
- PERLÍN, R. (2000): Představitelé veřejné správy jako aktéři lokálního rozvoje. In: Kubeš, J. (ed.): *Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR*. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice, s. 133–151.
- PERLÍN, R., CHROMÝ, P. (2012): České venkovy z pohledu vybraných lokálních elit. *Obec & finance*, č. 1, s. 48–50.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. (2010): Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115, č. 2, s. 161–187.
- NOVÁČEK, A. (2012): Jižní Čechy v zrcadle dějin a srovnání. *Geografické rozhledy*, 21, č. 3, s. 2–4.
- SPURNÁ, P. (2008): Prostorová autokorelace – všudypřítomný jev při analýze prostorových dat? *Sociologický časopis*, 44, č. 4, s. 767–787.
- VÁNĚ, P. (2009): Potenciál rozvoje vnitřních periferií Česka: příklad Příbramska. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, 122 s.
- VAZAČOVÁ, A. (2010): Lidské zdroje jako faktor rozvoje venkova. Disertační práce, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha, 94 s.
- ZEMAN, K. (2001): Vliv hranic na příhraniční území na příkladu Jindřichohradecka. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 150 s.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ODKAZŮ A ZDROJŮ DAT

- Český statistický úřad. Charakteristika kraje, 2011. [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.
- Český statistický úřad. Počet obyvatel Jihočeského kraje, 2011. [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www.cbudejovice.czso.cz/x/redakce.nsf/i/pocet_obyvatel_kraje_mezirocne_vzrostl_o_367_osob>.
- Český statistický úřad. Statistická ročenka Jihočeského kraje 2011 [online]. [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://www.hradeckralove.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/krajkapitola/311011-11-r_2011-25>.
- Český statistický úřad. Velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel, 2010. [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B9002FE338/\\$File/1304110302.xls](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/B9002FE338/$File/1304110302.xls)>.
- Český statistický úřad. Vybrané ukazatele České republiky, 2008 [online]. [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/ediciplan.nsf/kapitola/13-3101-08-2008-15>>.
- Český statistický úřad. Vybrané ukazatele podle okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností a správních obvodů obcí s pověřenými obecními úřady, 2010. [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <http://www2.czso.cz/x/redakce.nsf/i/vybrane_ukazatele_podle_okresu_a_spravnic_h_obvodu>.
- Geodatabáze ArcČR, Arc data Praha 2004: [cd]. [cit. 2011-04-10]
- Národní geoportál inspire [online]. [cit. 2011-04-13]. Dostupné z: <<http://geoportal.gov.cz>>.
- Řízení regionální a místní správy [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.dhv.cz/regstrat/vav/dvz3_regiomarketing.pdf>.
- Volby do zastupitelstev obcí [online]. [cit. 2012-05-17]. Dostupné z: <<http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv12?xjazyk=CZ&xid=1>>.
- Zákony ČR [online]. [cit. 2012-04-14]. Dostupné z: <[http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html)>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Stabilita lokálních elit ve správních obvodech POÚ Jihočeského kraje (1994–2010)

Příloha č. 2: Základní údaje za kraje Česka (2010)

Příloha č. 3: Základní údaje pro obce s rozšířenou působností Jihočeského kraje (2010)

Příloha č. 4: Základní charakteristiky okresů Jihočeského kraje (2011)

Příloha č. 5: Charakteristiky periferních oblastí Jižních Čech I (2010)

Příloha č. 6: Charakteristiky periferních oblastí Jižních Čech II (2010)